

ПРИМІТКИ ДО РІЧНОЇ ЗВІТНОСТІ ТОВ «ЕНЕРГЕТИЧНА ГРУПА»

1. Опис діяльності

Повне найменування: Товариство з обмеженою відповідальністю «ЕНЕРГЕТИЧНА ГРУПА».

Скорочене найменування: ТОВ «ЕНЕРГЕТИЧНА ГРУПА»

Ідентифікаційний код, за яким підприємство занесене органом статистики до Єдиного Державного реєстру звітних /статистичних/ одиниць України -30782182.

Юридична адреса: 08054, Київська область Макарівський район, с. Соснівка, вул. Соборна, 35 А

Місцезнаходження: 03057 м. Київ, пр-т Перемоги 49/2 Л.

Дата державної реєстрації: ТОВ «ЕНЕРГЕТИЧНА ГРУПА» зареєстроване Святошинською районною у м. Києві державною адміністрацією 20.02.2000 року, 21.03.2013 р., номер запису про включення відомостей про юридичну особу до ЄДР 1 070 120 0000 011301.

Останні зміни до установчих документів були проведені 14.08.2013 р., номер запису про включення відомостей про юридичну особу до ЄДР 10723330032023791 (статут в новій редакції).

В 2020 році змін до установчих документів не було.

Згідно Довідки Державного комітету статистики України ТОВ «ЕНЕРГЕТИЧНА ГРУПА» здійснює такі види діяльності (КВЕД):

46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням (основний);

08.11 Добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю ;

08.12 Добування піску, гравію, глини і каоліну ;

09.90 Надання допоміжних послуг у сфері добування інших корисних копалин та роздроблення кар'єрів;

23.32 Виробництво цегли, черепиці та інших будівельних виробів із випаленої глини ;

49.41. Вантажний автомобільний транспорт.

ТОВ «ЕНЕРГЕТИЧНА ГРУПА» має філію -"СОСНІВСЬКИЙ ГРАНІТНИЙ КАР'ЄР" код ЄДРПОУ 34809110.

Отримані дозволи та ліцензії :

	Назва	Серія та номер	Початок дії	Строк дії ліцензії	Дата переоформлення ліцензії
1	Спецдозвіл на користування надрами, виданий Державною службою геології та надр України	4444	23.10.2007 р.	23.10.2027 р.	31.08.2018 р.

Станом на 31 грудня 2021 та 2020 рр., склад власників Товариства є наступним:

Власники	31 грудня 2020 р.		31 грудня 2021 р.	
	%		%	
Фізичні особи	100		100	
Всього:	100		100	

2. Основа складання звітності

Фінансова звітність Товариства складена відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності («МСФЗ») у редакції, затвердженій Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку («РМСБО»).

За всі звітні періоди, завершуючи роком, що закінчився 31 грудня 2018 р., Товариство складало фінансову звітність відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку («П(с)БО»).

Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2019 р., є першою фінансовою звітністю Товариства, складеною за МСФЗ. Зміна концептуальної основи складання фінансової звітності з П(с)БО на МСФЗ було проведено відповідно до вимог змін, внесених до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», які набули чинності 1 січня 2019 року. Форми фінансових звітів, а саме баланс (ф.1), звіт про фінансові результати (ф.2), звіт про рух грошових коштів (ф.3), та звіт про власний капітал (ф.4), було затверджено Міністерством фінансів України та є обов'язковими для використання. Додатково до законодавчо встановлених форм Товариство внесло деякі зміни з метою виконання вимог МСФЗ щодо розкриття інформації.

Ця фінансова звітність була складена за принципом оцінки за історичною вартістю. Фінансова звітність представлена в українських гривнях, а всі суми округлені до цілих тисяч («тис. грн.»), якщо не зазначено інше.

Безперервна діяльність

Звертаємо Вашу увагу на те, що після дати балансу, Товариство здійснює свою діяльність в умовах повномасштабного наземного, морського та повітряного вторгнення в Україну, спрямоване як на українські військові об'єкти так і на населені пункти по всій країні. Вторгнення є частиною російсько-української війни, розв'язаної Росією у 2014 році. В засобах масової інформації та юридичних документах російське вторгнення в Україну 2022 року розглядається як агресивна війна Росії проти України. У свою чергу, український уряд запроваджує ряд законодавчих актів, серед яких Указ Президента України №133/2022 від 14 березня 2022 року, яким прийнято рішення продовжити строк дії воєнного стану в Україні до 26 квітня 2022 року, та Указ Президента України №69/2022 від 24 лютого 2022 року про загальну мобілізацію.

Зазначені події значно обмежують та ускладнюють функціонування підприємств в Україні..

Багато країн та Міжнародний валютний фонд надають значну військову та макрофінансову підтримку українському уряду, що дозволяє підтримувати курс української гривні до іноземної валюти та успіх військових дій українських військ.

Тим не менш, остаточний результат цих подій на даний момент не може бути визначений, і відповідні коригування фінансової звітності внаслідок цих невизначеностей можуть бути зроблені в наступному звітному періоді, коли події фактично відбулися. На даний момент Компанія розглядає наскільки суттєво подія впливає на балансову вартість активів, зобов'язань та її бізнес.

Ці події можуть поставити під значний сумнів здатність Компанії продовжувати свою діяльність у майбутньому і значно залежатимуть від подальшого розвитку ситуації.

Валюта подання звітності та функціональна валюта, ступінь округлення

Валюта подання звітності відповідає функціональній валюті, якою є національна валюта України – гривня, складена у тисячах гривень, округлених до цілих тисяч.

Рішення про затвердження фінансової звітності

Фінансова звітність Товариства затверджена до випуску (з метою оприлюднення) **керівництвом** Товариства 22.02.2022 року. Ні учасники Товариства, ні інші особи не мають права вносити зміни до цієї фінансової звітності після її затвердження.

3.Нові та переглянуті стандарти та інтерпретації

Зміни до стандартів та інші нововведення, що набувають чинності з 01 січня 2022 року і пізніше Поправки до МСБО (IAS) 1 - «Класифікація зобов'язань як поточних або непоточних»

У січні 2020 року Рада з МСФЗ випустила поправки до пунктів 69-76 МСБО (IAS) 1, в яких пояснюються вимоги щодо класифікації зобов'язань як поточних або непоточних. У поправках пояснюється наступне:

- що розуміється під правом відстрочити врегулювання зобов'язань;
- право відстрочити врегулювання зобов'язань повинно існувати на кінець звітного періоду;
- на класифікацію зобов'язань не впливає ймовірність того, що організація виконає своє право відстрочити врегулювання зобов'язання;
- умови зобов'язання не впливатимуть на його класифікацію, тільки якщо похідний інструмент, вбудований в конвертоване зобов'язання, сам по собі є інструментом власного капіталу.

Дані поправки набувають чинності для річних періодів, що починаються 1 січня 2023 року або після цієї дати, і застосовуються ретроспективно. В даний час Товариство аналізує можливий вплив цих

поправок на поточну класифікацію зобов'язань і необхідність перегляду умов за існуючими договорами позики.

Дана поправка не матиме впливу на фінансовий стан та результати діяльності Товариства.

Поправки до МСФЗ (IFRS) 10 і МСБО (IAS) 28 «Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства»

Поправки розглядають протиріччя між МСФЗ (IFRS) 10 і МСБО (IAS) 28 в частині обліку втрати контролю над дочірньою організацією, яка продається асоційованій організації або спільному підприємству або вноситься до них. Поправки роз'яснюють, що прибуток або збиток, які виникають в результаті продажу або внеску активів, що є бізнесом згідно з визначенням в МСФЗ (IFRS) 3, в угоді між інвестором і його асоційованою організацією або спільним підприємством, визнаються в повному об'ємі. Проте прибуток або збиток, які виникають в результаті продажу або внеску активів, що не є бізнесом, визнаються тільки в межах часток участі, наявних в інших, ніж організація, інвесторів в асоційованій організації або спільному підприємстві. Рада з МСФЗ перенесла дату набуття чинності цих поправок на невизначений термін, проте організація, що застосовує ці поправки достроково, повинна застосовувати їх перспективно.

Поправки до МСФЗ (IFRS) 3 - «Посилання на Концептуальну основу»

У травні 2020 року Рада з МСФЗ випустила поправки до МСФЗ (IFRS) 3 «Об'єднання бізнесів» - «Посилання на концептуальну основу». Мета даних поправок - замінити посилання на «Концепцію підготовки та подання фінансової звітності», випущену в 1989 році, на посилання на «Концептуальну основу подання фінансових звітів», випущену в березні 2018 року, без внесення значних змін у вимоги стандарту.

Рада також додала виключення з принципу визнання в МСФЗ (IFRS) 3, щоб уникнути виникнення потенційних прибутків або збитків «2-го дня», для зобов'язань і умовних зобов'язань, які відносилися б до сфери застосування МСБО (IAS) 37 або Роз'яснення КТМФЗ (IFRIC) 21 «Обов'язкові платежі», якби вони виникали в рамках окремих операцій.

У той же час Рада вирішила роз'яснити існуючі вимоги МСФЗ (IFRS) 3 щодо умовних активів, на які заміна посилань на «Концепцію підготовки та подання фінансової звітності» не вплине.

Дані поправки набувають чинності для річних періодів, що починаються 1 січня 2022 року або після цієї дати, і застосовуються перспективно.

Поправки до МСФЗ (IAS) 16 - «Основні засоби: надходження до використання за призначенням»

У травні 2020 року Рада з МСФЗ випустила документ «Основні засоби: надходження до використання за призначенням», який забороняє підприємствам віднімати з первісної вартості об'єкта основних засобів будь-які надходження від продажу виробів, вироблених в процесі доставки цього об'єкта до місця розташування та приведення його у стан готовності до експлуатації в визначений керівництвом спосіб. Замість цього підприємство визнає надходження від продажу таких виробів, а також вартість їх виробництва в прибутку чи збитку.

Дані поправки чинні для річних періодів, що починаються 1 січня 2022 року або після цієї дати, і повинні застосовуватися ретроспективно до тих об'єктів основних засобів, які стали доступними для використання на дату початку (або після неї) самого раннього з представлених в фінансової звітності періоду, в якому Товариство вперше застосовує дані поправки.

Очікується, що дані поправки не зроблять істотного впливу на Товариство.

Поправка до МСБО (IAS) 41 «Сільське господарство» - оподаткування при оцінці справедливої вартості

В рамках процесу щорічних удосконалень МСФЗ у період 2018-2020 років, Рада з МСФЗ випустила поправку до МСБО (IAS) 41 «Сільське господарство». Дана поправка виключає вимогу в пункті 22 МСБО (IAS) 41 про те, що підприємства не включають до розрахунку грошові потоки, пов'язані з оподаткуванням, при оцінці справедливої вартості активів, що належать до сфери застосування МСБО (IAS) 41.

Товариство повинне застосовувати дану поправку перспективно щодо оцінки справедливої вартості на дату початку (або після неї) першого річного звітного періоду, що починається 1 січня 2022 року або після цієї дати. Допускається застосування до цієї дати.

Очікується, що дана поправка не зробить істотного впливу на Товариство.

Поправки до МСФЗ (IAS) 37 - «Обтяжливі договори - витрати на виконання договору»

У травні 2020 року Рада з МСФЗ випустила поправки до МСФЗ (IAS) 37, в яких роз'яснюється, які витрати підприємство повинно враховувати при оцінці того, чи є договір обтяжливим або збитковим. Поправки передбачають застосування підходу, заснованого на «витратах, безпосередньо пов'язаних з договором». Витрати, безпосередньо пов'язані з договором на реалізацію товарів або послуг,

включають як додаткові витрати на виконання цього договору, так і розподілені витрати, безпосередньо пов'язані з виконанням договору. Загальні і адміністративні витрати не пов'язані безпосередньо з договором і, отже, виключаються, окрім випадків, коли вони явно підлягають відшкодуванню контрагентом за договором.

Дані поправки набувають чинності для річних періодів, що починаються 1 січня 2022 року або після цієї дати. Товариство буде застосовувати дані поправки до договорів, за якими вона ще не виконала всі свої обов'язки на дату початку річного звітного періоду, в якому вона вперше застосовує дані поправки.

Поправка до МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти» - комісійна винагорода під час проведення «тесту 10%» в разі припинення визнання фінансових зобов'язань

В рамках процесу щорічних удосконалень МСФЗ, період 2018-2020 років, Рада з МСФЗ випустила поправку до МСФЗ (IFRS) 9. В поправці пояснюються суми комісійної винагороди, які компанія враховує при оцінці того, чи є умови нового або модифікованого фінансового зобов'язання такими, що істотно відрізняються від умов первісного фінансового зобов'язання. До таких сум відносяться тільки ті комісійні винагороди, які були виплачені або отримані між певним кредитором і позичальником, включаючи комісійну винагороду, виплачену або отриману кредитором або позичальником від імені іншої сторони. Товариство повинно застосовувати дану поправку щодо фінансових зобов'язань, які були модифіковані або замінені на дату початку (або після неї) річного звітного періоду, в якому організація вперше застосовує дану поправку.

Дана поправка набуває чинності для річних звітних періодів, що починаються 1 січня 2022 року або після цієї дати. Допускається застосування до цієї дати.

Очікується, що дана поправка не матиме істотного впливу на Товариство.

Компанія у фінансовій звітності за рік, що закінчився 31.12.2021 р., не застосувала достроково опубліковані МСФЗ, поправки до них та інтерпретації.

3.2. Суттєві облікові судження та оцінки

Складання фінансової звітності Товариства згідно з МСФЗ вимагає від керівництва суджень, оцінок та припущень, які впливають на подані у фінансовій звітності суми доходів, витрат, активів та зобов'язань, а також розкриття інформації про умовні зобов'язання на звітну дату.

Нижче подані основні припущення, що стосуються можливих майбутніх подій та інших основних джерел невизначеності оцінок на звітну дату, які несуть у собі значний ризик виникнення необхідності внесення суттєвих коригувань до балансової вартості активів протягом наступного фінансового року:

Резерв сумнівних боргів

Товариство регулярно проводить аналіз дебіторської заборгованості на предмет зменшення корисності. Виходячи з наявного досвіду, Товариство використовує своє судження при оцінці збитків від зменшення корисності в ситуаціях, коли боржник зазнає фінансових труднощів, і відсутній достатній обсяг фактичних даних про аналогічних дебіторів. Товариство аналогічним чином оцінює зміни майбутніх грошових потоків на основі спостережень, що вказують на несприятливу зміну в статусі погашення зобов'язань позичальниками в складі групи або зміну економічних умов національного чи місцевого рівня, що співвідноситься з випадками невиконання зобов'язань за активами у складі групи. Керівництво використовує оцінки, засновані на історичних даних про структуру збитків стосовно активів з аналогічними характеристиками кредитного ризику й об'єктивних ознак зменшення корисності за групами дебіторської заборгованості. Виходячи з наявного досвіду, Товариство використовує своє судження при коригуванні даних спостережень стосовно дебіторської заборгованості для відображення поточних обставин.

Реструктурована торгова кредиторська заборгованість

Реструктуризована кредиторська заборгованість дисконтується до її чистої теперішньої вартості із застосуванням ефективної ставки відсотка, що коливається в межах 15-27% і притаманна переважній

більшості фінансових інструментів, які мають схожі умови та характеристики, залишок часу, протягом якого відсоткова ставка за договором залишатиметься фіксованою, залишок часу по виплаті основної суми боргу. Керівництво визначає строк реструктуризації кредиторської заборгованості виходячи з умов контракту, чинного законодавства, інших регуляторних принципів, галузевої практики та іншої доступної інформації.

Зобов'язання з пенсійного забезпечення та інших виплат по закінченні трудової діяльності

Витрати з пенсійного забезпечення за програмою з фіксованими виплатами визначаються з використанням актуарних оцінок. Актуарна методика розрахунку передбачає здійснення припущень щодо ставки дисконтування, очікуваного рівня доходності активів, майбутнього збільшення заробітної плати, рівня смертності та майбутнього збільшення пенсій. У зв'язку з тим, що такі програми є довгостроковими, зроблені припущення, за своєю сутністю, містять елемент невизначеності.

Податкове та інше законодавство

Українське податкове законодавство та інша регуляторна база, зокрема валютний контроль та митне законодавство, продовжують змінюватись. Законодавчі та нормативні акти не завжди чітко сформульовані, та можуть тлумачитись місцевими, обласними і центральними органами державної влади та іншими урядовими органами по-різному. Випадки непослідовного тлумачення не є незвичайними. Керівництво вважає, що тлумачення ним положень законодавства, що регулюють діяльність, є правильним, і що Товариство дотрималось усіх нормативних положень, а всі передбачені законодавством податки та відрахування були сплачені або нараховані.

Відстрочений податковий актив

Відстрочені податкові активи визнаються за усіма неоподатковуваними тимчасовими різницями у разі, якщо існує імовірність, що буде отриманий податковий прибуток, до якого можна застосувати неоподатковувану тимчасову різницю. Суттєві оцінки керівництва необхідні для визначення вартості відстрочених податкових активів, які можуть бути визнані виходячи з імовірних строків та рівня оподаткованого прибутку майбутніх періодів, а також стратегії податкового планування в майбутньому.

3.3. Зміни в обліковій політиці та принципах розкриття інформації

Прийнята облікова політика відповідає обліковій політиці, що і в попередньому звітному році.

3.4. Основні принципи облікової політики

Критерії визнання елементів фінансової звітності.

Активи - ресурси, контрольовані Підприємством, в результаті подій минулих періодів від яких Підприємство очікує отримання економічної вигоди в майбутньому.

Зобов'язання - поточна заборгованість підприємства, що виникла в результаті подій минулих періодів, врегулювання якої призведе до зменшення ресурсів підприємства, що містять економічну вигоду.

Капітал — частка, що залишається в активах Підприємства після вирахування всіх її зобов'язань.

Дохід - прирощення економічних вигод протягом звітного періоду, у формі надходження (або збільшення) активів або зменшення зобов'язань, що приводить до збільшення капіталу, не пов'язаного з внесками власників.

Витрати - зменшення економічних вигод протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку активів або збільшення зобов'язань, що спричиняють зменшення капіталу, не пов'язаного з його розподілом між власниками (акціонерами).

Визнанням у фінансовій звітності підлягають ті елементи, які:

- відповідають визначенню одного з елементів; та відповідають критеріям визнання.

Критерії визнання:

Існує ймовірність отримання або відтоку майбутніх економічних вигод, пов'язаних з об'єктом

об'єкт має вартість або оцінку, яка може бути достовірно оцінена.

До спеціального розпорядження керівника Підприємства вважати всі активи, які перебувають у власності Підприємства, контрольованими і достовірно оціненими на підставі первинної вартості, зазначеної в первинних документах на момент їх визнання.

Вважати активами ті об'єкти, які не використовуються в основній діяльності, але від яких очікується отримання економічних вигод у разі їх реалізації третім особам.

Об'єкти, які не визнаються активами, затверджуються спеціальним розпорядженням керівника Підприємства.

На підставі вимог п.ЯХ11 Концептуальної основи фінансової звітності встановити поріг **суттєвості у розмірі:**

– 5% від підсумку відповідно всіх активів, всіх зобов'язань і власного капіталу – для визначення суттєвості окремих об'єктів обліку, що відносяться до активів, зобов'язань і власного капіталу підприємства відповідно;

– 2% чистого прибутку (збитку) підприємств – для визначення суттєвості окремих видів доходів і витрат;

– 10-відсоткове відхилення балансової вартості необоротних активів від їх справедливої вартості – для відображення переоцінки або зменшення корисності таких об'єктів.

– 6,0 тис.грн для визнання активу основним засобом до 23.05.20.

- 20,0 тис.грн для визнання активу основним засобом після 23.05.20

-250,0 тис. грн.. – під час виправлення помилок у фінансовій звітності минулих років шляхом коригування сальдо статей на початок звітного року (операції, що не перевищують межу суттєвості, відображаються у складі витрат/ доходів, активів, зобов'язань та капіталу звітного періоду).Визнання, оцінку та розкриття інформації в розрізі об'єктів бухгалтерського обліку здійснювати з урахуванням нижчевикладеного:

Основні засоби

Основні засоби – це матеріальні об'єкти, що їх:

а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей;

б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного року.

Об'єкт основних засобів, який відповідає критеріям визнання активу оцінюється за собівартістю.

Собівартість – це сума сплачених грошових коштів чи їх еквівалентів або справедлива вартість іншої форми компенсації, наданої для отримання активу на час його придбання або створення або (якщо прийнятно) сума, яку розподіляють на цей актив при первісному визнанні згідно з конкретними вимогами інших МСФЗ.

Собівартість об'єкта основних засобів визнається активом, якщо :

а) є ймовірність, що майбутні економічні вигоди, пов'язані з об'єктом, надійдуть до суб'єкта господарювання;

б) собівартість об'єкта можна достовірно оцінити.

Собівартість об'єкта основних засобів складається з:

а) ціни його придбання, включаючи імпортні мита та невідшкодовувані податки на придбання після вирахування торговельних знижок та цінових знижок.

б) будь-яких витрат, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в стан, необхідний для експлуатації у спосіб, визначений управлінським персоналом.

в) первісної попередньої оцінки витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, на якій він розташований, зобов'язання за якими суб'єкт господарювання бере або коли купує цей об'єкт, або коли використовує його протягом певного періоду з метою, яка відрізняється від виробництва запасів протягом цього періоду.

Обраною моделлю оцінки є модель собівартості.. Після визнання активом, об'єкт основних засобів обліковується за його собівартістю мінус будь-яка накопичена амортизація та будь-які накопичені збитки від зменшення корисності. Рішенням інвентаризаційної комісії підприємства щорічно визначається ступінь втрати корисності об'єктів основних засобів за групами.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікувати за такими групами:

- група 1 – земельні ділянки;
- група 2 – будинки, споруди та передавальні пристрої;
- група 3 – машини та обладнання;
- група 4 – транспортні засоби;
- група 5 – інструменти, прилади, інвентар (меблі).

Використаний метод амортизації має відображати очікувану форму споживання майбутніх економічних вигід від цього активу суб'єктом господарювання.

Результатом застосування прямолінійного методу амортизації є постійні відрахування протягом терміну корисного використання, якщо ліквідаційна вартість активу не змінюється.

Амортизацію основних засобів нараховувати прямолінійним методом із застосуванням строків, установлених для кожного об'єкта основних засобів, зокрема:

- будинки, споруди та передавальні пристрої – 12 років;
 - транспортні засоби – 6 років;
 - комп'ютерне обладнання – 3 роки;
 - інструменти та прилади – 4 роки.
- машини та обладнання – визначається індивідуально.

Строк корисної експлуатації активу визначають, виходячи з очікуваної корисності активу для суб'єкта господарювання.

Суму активу, що амортизується, слід розподіляти на систематичній основі протягом строку його корисної експлуатації.

Ліквідаційна вартість - це сума коштів, яку Підприємства очікує отримати за актив при його вибутті після закінчення строку його корисного використання, за вирахуванням витрат на його вибуття. У разі якщо ліквідаційну вартість об'єктів основних засобів оцінити не представляється можливим або вона не істотна по сумах, ліквідаційна вартість не встановлюється.

Ліквідаційну вартість та строк корисної експлуатації активу переглядати на кінець кожного фінансового року та, якщо очікування відрізняються від попередніх оцінок, зміну (зміни) слід відображати як зміну в обліковій оцінці відповідно до МСБО 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки".

Амортизацію визнають, навіть якщо справедлива вартість активу перевищує його балансову вартість, оскільки ліквідаційна вартість активу не перевищує його балансову вартість. Ремонт та технічне обслуговування активу не звільняє від необхідності нараховувати амортизацію.

Амортизацію активу починають, коли він стає придатним для використання, тобто коли він доставлений до місця розташування та приведений у стан, у якому він придатний до експлуатації у спосіб, визначений управлінським персоналом. Амортизацію активу припиняють на одну з двох дат, яка відбувається раніше: на дату, з якої актив класифікують як утримуваний для продажу (або включають до ліквідаційної групи, яку класифікують як утримувану для продажу) згідно з МСФЗ 5, або на дату, з якої припиняють визнання активу.

Припиняти визнання балансової вартості об'єкта основних засобів:

- а) після вибуття, або
- б) коли не очікують майбутніх економічних вигід від його використання або вибуття.

Прибуток чи збиток, що виникає від припинення визнання об'єкта основних засобів, включати до прибутку чи збитку, коли припиняється визнання об'єкта .

Нематеріальні активи

Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має фізичної субстанції та може бути ідентифікований.

Актив є ідентифікованим, якщо він:

- а) може бути відокремлений, тобто його можна відокремити або відділити від суб'єкта господарювання і продати, передати, ліцензувати, здати в оренду або обміняти індивідуально або разом з пов'язаним з ним контрактом, ідентифікованим активом чи зобов'язанням, незалежно від того, чи має суб'єкт господарювання намір зробити це, або

- б) виникає внаслідок договірних або інших юридичних прав, незалежно від того, чи можуть вони бути передані або відокремлені від суб'єкта господарювання або ж від інших прав та зобов'язань.

Нематеріальний актив слід визнавати, якщо і тільки якщо:

- а) є ймовірність того, що майбутні економічні вигоди, які відносяться до активу, надходять до суб'єкта господарювання; та
- б) собівартість активу можна достовірно оцінити.

Нематеріальний актив слід первісно оцінювати за собівартістю .

Витрати на придбання окремого нематеріального активу складаються із ціни його придбання, включаючи ввізні мита і невідшкодовані податки на придбання, та витрат, які можна прямо віднести до підготовки даного активу для використання за призначенням. Витрати на придбання, розробку, утримання, поліпшення нематеріальних активів з метою визнання та оцінки об'єкта нематеріальних активів відображаються за такими групами:

- група 1 – права користування природними ресурсами;
- група 2 – права користування майном;
- група 3 – права на комерційні позначення;
- група 4 – права на об'єкти промислової власності;
- група 5 – авторське право та суміжні з ним права;
- група 6 – інші нематеріальні активи.

Патенти і ліцензії, придбані на строк більше одного року, визнаються у фінансовій звітності нематеріальними активами. Витрати підприємства, пов'язані з науково-технічним забезпеченням господарської діяльності, списуються на витрати поточного періоду по мірі їх виконання. Ліквідаційна вартість нематеріальних активів прирівнюється до нуля. Інвентаризаційна комісія підприємства щорічно перевіряє об'єкти нематеріальних активів на предмет їх знецінення за групами.

Після первісного визнання нематеріальний актив відображати за його собівартістю за вирахуванням будь-якої накопиченої амортизації та будь-яких накопичених збитків від зменшення корисності.

Суму нематеріального активу з визначеним терміном корисної експлуатації, що амортизується, розподіляти на систематичній основі протягом терміну його корисного використання.

Амортизацію починати, коли цей актив стає придатним до використання, тобто коли він доставлений до місця розташування та приведений у стан, у якому він придатний до експлуатації у спосіб, визначений управлінським персоналом.

Амортизацію припиняти на одну з двох дат, яка відбувається раніше: на дату, з якої актив класифікується як утримуваний для продажу (або включається до ліквідаційної групи) відповідно до МСФЗ 5, або на дату, з якої припиняється визнання цього активу.

Метод амортизації, використаний для активу, має відображати очікувану форму споживання економічних вигід від цього активу суб'єктом господарювання.

Для розподілу суми активу, що амортизується, на систематичній основі протягом терміну його корисної експлуатації нарахування амортизації нематеріальних активів здійснювати із застосуванням прямолінійного методу протягом строку їх корисного використання.

Ліквідаційну вартість нематеріального активу з визначеним строком корисної експлуатації слід приймати за нуль, за винятком випадків, коли:

- а) існує зобов'язання третьої сторони придбати актив наприкінці строку його корисної експлуатації, або
- б) є активний ринок (як визначено в МСФЗ 13) для такого активу та:
 - і) ліквідаційну вартість можна буде визначити посиланням на цей ринок; та
 - ii) існує висока ймовірність, що такий ринок існуватиме наприкінці строку корисної експлуатації активу.

Визнання нематеріального активу слід припиняти:

- а) в разі його вибуття, або
- б) якщо від його використання або вибуття не очікується майбутні економічні вигоди.

Інвестиційна нерухомість

Інвестиційною нерухомістю вважати будівлі та споруди, які утримуються з метою отримання орендних платежів відповідно до МСБО (IAS) 40 «Інвестиційна нерухомість». Основним критерієм розподілу інвестиційної та операційної нерухомості у разі, якщо один і той же об'єкт основних засобів використовується і як інвестиційна, і як операційна нерухомість (якщо неможливо розділити об'єкт на частини), вважати площу об'єкта, що використовується. Якщо частки певних видів нерухомості не можуть бути продані окремо, нерухомість вважати інвестиційною, якщо лише незначна її частка (менше 10 %) утримується для використання у виробництві або у постачанні товарів чи наданні послуг, або для адміністративних цілей. Оцінку інвестиційної нерухомості після визнання здійснювати за моделлю на основі собівартості, що передбачає оцінку інвестиційної нерухомості за вимогами МСБО (IAS) 16, визначеними для такої моделі.

Амортизацію на об'єкти інвестиційної нерухомості нараховувати за прямолінійним методом. Ліквідаційну вартість об'єктів інвестиційної нерухомості з метою нарахування амортизації прийняти рівною нулю.

Витрати за позиками.

Підприємства для складання фінансової звітності застосовує підхід до обліку витрат на позики, у відповідності до МСБО 23.

Витрати за позиками (процентні та інші витрати, понесені у зв'язку із залученням позикових коштів) визнаються як витрати того періоду, в якому вони понесені, з відображенням у звіті про фінансові результати, крім кваліфікованих активів.

Запаси

Запаси – це активи, які:

а) утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу;

б) перебувають у процесі виробництва для такого продажу або

в) існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг.

Запаси включають товари, що були придбані та утримуються для перепродажу. Запаси включають також готову вироблену продукцію або незавершене виробництво суб'єкта господарювання й основні та допоміжні матеріали, призначені для використання в процесі виробництва.

Запаси оцінюються за меншою з таких двох величин: собівартість та чиста вартість реалізації.

Собівартість запасів включає всі витрати на придбання, витрати на переробку та інші витрати, понесені під час доставки запасів до їх теперішнього місцезнаходження та приведення їх у теперішній стан.

Витрати на придбання запасів складаються з ціни придбання, ввізного мита та інших податків (окрім тих, що згодом відшкодовуються суб'єктові господарювання податковими органами), а також з витрат на транспортування, навантаження і розвантаження та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням готової продукції, матеріалів та послуг. Торговельні знижки, інші знижки та інші подібні їм статті вираховуються при визначенні витрат на придбання.

Інші витрати включаються в собівартість запасів лише тією мірою, якою вони були понесені при доставці запасів до їх теперішнього місцезнаходження та приведення в теперішній стан.

Витрати, які виключаються із собівартості запасів і визнаються як витрати періоду, в якому вони понесені:

а) понаднормові відходи матеріалів, витрати на оплату праці або інші виробничі витрати;

б) витрати на зберігання, крім тих витрат, які зумовлені виробничим процесом і є необхідними для підготовки до наступного етапу виробництва;

в) адміністративні накладні витрати, не пов'язані з доставкою запасів до їх теперішнього місцезнаходження та приведенням у теперішній стан; та

г) витрати на продаж.

Облік усіх транспортно-заготівельних витрат вести на окремому субрахунку. Витрати розподіляти між сумою залишку запасів на кінець місяця і сумою запасів, що вибули у цьому місяці згідно з МСБО (IAS) 2.

Одиницею бухгалтерського обліку запасів вважати кожне їх найменування.

Собівартість запасів визначати за формулою "перше надходження – перший видаток" (ФІФО). Застосовувати одну і ту саму формулу собівартості для всіх запасів однакового характеру та використання.

Формула ФІФО припускає, що одиниці запасів, які були придбані або вироблені першими, продаються першими, а отже, одиниці, які залишаються в запасах на кінець періоду, є тими, що були придбаними або виробленими останніми.

Запаси відображати в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою із двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Запаси списуються до чистої вартості реалізації на індивідуальній основі.

Попередні оцінки чистої вартості реалізації базуються на найбільш достовірних фактах, які були на момент здійснення попередніх оцінок очікуваної суми реалізації запасів. При цих попередніх оцінках беруть до уваги коливання ціни або собівартості.

Коли запаси реалізовані, їхня балансова вартість визнається витратами періоду, в якому визнається відповідний дохід. Сума будь якого часткового списання запасів до їх чистої вартості реалізації та всі втрати запасів визнається витратами періоду, в якому відбувається часткове списання або збиток. Сума будь-якого сторнування будь-якого часткового списання запасів, що виникає в результаті збільшення чистої вартості реалізації, повинна визнаватися як зменшення суми запасів, визнаної як витрати в періоді, в якому відбулося сторнування.

Запаси, які не приносять підприємству економічних вигід у майбутньому, визнавати неліквідними і списувати в бухгалтерському обліку, а при складанні фінансової звітності не відображати в балансі, а показувати на окремому субрахунку позабалансового рахунка 07.

Дебіторська заборгованість

Дебіторська заборгованість - це непохідні фінансові активи з фіксованими платежами або платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку, за винятком тих:

а) що їх суб'єкт господарювання має намір продати негайно або в найближчий час, що їх слід класифікувати як утримувані для продажу, а також тих, що їх суб'єкт господарювання після первісного визнання визначає за справедливою вартістю з відображенням переоцінки як прибутку або збитку;

б) що їх суб'єкт господарювання після первісного визнання визначає як доступні для продажу,

в) щодо яких утримувач може не відшкодувати значною частиною всю суму початкової інвестиції, з інших причин, ніж зменшення кредиту, які слід класифікувати, як доступні для продажу.

Амортизована собівартість фінансового активу - це сума, за якою фінансовий актив чи зобов'язання оцінюється при первісному визнанні, мінус виплати основної суми, плюс (або мінус) накопичена амортизація будь-якої різниці між цією первісною сумою та сумою погашення із застосуванням методу ефективного відсотка та мінус будь-яке зменшення (прямо чи через застосування рахунку резервів) унаслідок зменшення корисності або неможливості інкасації.

Метод ефективного відсотка - це метод обчислення амортизованої собівартості фінансового активу або фінансового зобов'язання (або групи фінансових активів чи фінансових зобов'язань) та розподілу доходу чи витрат від відсотків на відповідний період.

Дебіторську заборгованість визнавати активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та її можна достовірно визначити. Показники дебіторської заборгованості відображаються у фінансовій звітності за чистою реалізаційною вартістю, що дорівнює сумі дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів. Величина резерву сумнівних боргів визначається один раз на рік за методом застосування класифікації дебіторської заборгованості за термінами непогашення. Не включати до розрахунку резерву сумнівних боргів суми поточної дебіторської заборгованості із строком виникнення до 12 місяців.

Дисконтування встановлюється через формування резерву сумнівних боргів..

Якщо суми нарахованого резерву недостатньо для списання безнадійної дебіторської заборгованості, таке перевищення заборгованості над резервом відноситься на витрати звітного періоду. Частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців із дати балансу, відображати на ту саму дату у складі поточної дебіторської заборгованості. Довгострокову дебіторську заборгованість, на яку нараховуються проценти, відображати в балансі за її теперішньою вартістю. Визначення цієї вартості залежить від виду заборгованості та строку її погашення.

Зобов'язання та забезпечення

Зобов'язання визнавати лише тоді, коли актив отриманий або коли підприємство має безвідмовну угоду придбати актив за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його суму включати до складу доходу звітного періоду. Довгострокове зобов'язання за кредитною угодою (якщо угода передбачає погашення зобов'язання на вимогу кредитора (позикодавця) у разі порушення певних умов, пов'язаних із фінансовим станом позичальника), умови якої порушені, вважати довгостроковим, якщо: позикодавець до затвердження фінансової звітності погодився не вимагати погашення зобов'язання внаслідок порушення угоди; не очікуються подальші порушення кредитної угоди протягом 12 місяців із дати балансу. Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображати в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення цієї вартості залежить від виду зобов'язання та умов їх виникнення. Зобов'язання, які були спочатку класифіковані як довгострокові, але строк погашення яких на дату балансу менше 12 місяців, слід перекласифікувати у поточні. Поточні зобов'язання відображати в балансі за сумою погашення.

Забезпеченням вважати зобов'язання з невизначеним строком або сумою. Забезпечення визнається в бухгалтерському обліку відповідно до МСБО (IAS) 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», якщо: суб'єкт господарювання має існуюче зобов'язання (юридичне і конструктивне) внаслідок минулої події; імовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють в собі економічні вигоди, буде необхідним для виконання зобов'язання; можна достовірно оцінити суму зобов'язання. У разі невиконання вищенаведених умов забезпечення не визнається.

Забезпечення на оплату відпусток створювати на підприємстві за методикою, визначеною діючим законодавством.

Забезпечення на оплату відпусток працівникам. На субрахунку 471 "Забезпечення виплат відпусток" ведеться облік руху та залишків коштів на оплату чергових відпусток працівникам.

На цьому субрахунку також узагальнюється інформація про забезпечення обов'язкових відрахувань (зборів) від забезпечення виплат відпусток на відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

На кінець звітного року Підприємство проводить інвентаризацію залишків невикористаних відпусток, на основі фактичних даних перераховує резерв за звітний рік і проводить коригування на різницю між попередньо нарахованим резервом за одинадцять місяців та перерахованим резервом за звітний рік.

Оренда

Оренда класифікується як фінансова оренда, коли за умовами оренди передаються в основному всі ризики та вигоди, пов'язані з експлуатацією активу, і оренда відповідає одному з критеріїв визнання певного в МСФЗ 16 «Оренда». Усі інші види оренди класифікуються як операційна оренда.

Оренда класифікується як **фінансова оренда**, якщо вона передає в основному всі ризики та винагороди від володіння. Оренда класифікується як **операційна оренда**, якщо вона не передає в основному всі ризики та винагороди від володіння.

Класифікацію оренди (визнання фінансовою чи операційною – ред.) здійснюють на початку оренди і не змінюють протягом усього строку оренди, якщо орендар і орендодавець не погоджуються змінити положення орендного договору (за винятком укладання нового договору оренди).

Активи, які утримуються на умовах фінансової оренди, визнаються активами Підприємства за **найменшою з вартості або справедливої вартості або дисконтованої вартості мінімальних орендних платежів на дату отримання**. Відповідна заборгованість включається в баланс як зобов'язання з фінансової оренди, з поділом на довгострокову і короткострокову заборгованість.

Фінансові витрати, визначаються з використанням методу ефективної ставки відсотка. Відсоток визначається за встановленим орендодавцем у договорі оренди або як ставка можливого залучення. Фінансові витрати включаються до звіту про фінансові результати протягом відповідного періоду оренди.

Не застосовувати вимоги параграфів 22–49 до короткострокової оренди чи оренди, за якою базовий актив є малоцінним (до 5000 євро) і визнавати орендні платежі, пов'язані з такою орендою, як витрати на прямолінійній основі протягом строку оренди

У разі надання в операційну оренду майна Підприємства, суми, що підлягають отриманню від орендаря, відображаються як інший операційний дохід у сумі нарахованих поточних платежів.

Фінансові інвестиції.

Фінансові інвестиції обліковуються відповідно до МСБО 32 і 39. З метою складання фінансової звітності класифікуються за категоріями:

- призначені для торгівлі;
- утримувані до погашення;
- наявні для продажу;
- інвестиції в асоційовані компанії.

Інвестиції, призначені для продажу обліковуються за справедливою вартістю з віднесенням її змін на прибуток або збиток.

Інвестиції, мають фіксований термін погашення і утримувані до погашення обліковуються за амортизованою собівартістю. Інвестиції, які не мають фіксованого терміну погашення, обліковуються за собівартістю.

Інвестиції в асоційовані компанії враховуються за пайовим методом.

Виплати працівникам

Оплата праці працівників підприємства здійснюється згідно, затвердженим штатним розписом підприємства, установленими тарифними ставками, із використанням даних табельного обліку робочого часу. Виплати працівникам премій (бонусів) за спеціальною системою, розробленою на підприємстві, які не передбачені актами чинного законодавства, та допомоги з тимчасової непрацездатності за рахунок підприємства відносяться до інших витрат операційної діяльності.

Доходи

Відповідно до вимог МСФЗ (IAS) 15 «Дохід від договорів з клієнтами» суб'єкт господарювання обліковує договір з клієнтом, який належить до сфери застосування цього стандарту, тільки тоді, коли виконуються всі перелічені далі критерії: а) сторони договору схвалили договір (письмово, усно чи у відповідності з іншою звичною практикою ведення бізнесу) і готові виконувати свої зобов'язання; б) суб'єкт господарювання може визначити права кожної сторони відносно товарів або послуг, які будуть передаватися; в) суб'єкт господарювання може визначити умови оплати за товари або послуги, які будуть передаватися; г) договір має комерційну сутність (тобто очікується, що ризик, час або сума майбутніх грошових потоків суб'єкта господарства зміняться внаслідок договору); та г) цілком імовірно, що суб'єкт господарювання отримає компенсацію, на яку він матиме право в обмін на товари або послуги, які будуть передані клієнту. Оцінюючи, чи достатньо високою є ймовірність отримання суми компенсації, суб'єкт господарювання повинен розглянути лише здатність клієнта та його намір виплатити таку суму компенсації, коли настане час її сплати. Сума компенсації, на яку суб'єкт господарювання матиме право, може бути меншою, ніж ціна, вказана у договорі, якщо компенсація є змінною величиною через те, що суб'єкт господарювання запропонував клієнтові цінову концесію. Договір – це угода між двома або більше сторонами, яке породжує права та обов'язки, які є юридично обов'язковими. Юридична обов'язковість прав і обов'язків у договорі є питанням законодавства.

Суб'єкт господарювання визнає дохід від звичайної діяльності, коли (або у міру того, як) суб'єкт господарювання задовольняє зобов'язання щодо виконання, передаючи обіцяний товар або послугу (тобто актив) клієнтові. Актив передається, коли (або у міру того, як) клієнт отримує контроль над таким активом.

В момент укладення договору суб'єкт господарювання оцінює товари або послуги, обіцяні в договорі з клієнтом, та визначає як зобов'язання щодо виконання кожну обіцянку передати клієнтові або а) товар чи послугу (або сукупність товарів чи послуг), які є відокремленими; або (б) серію відокремлених товарів або послуг, які по суті є однаковими та передаються клієнтові за однією і тією самою схемою.

Суб'єкт господарювання визнає дохід від звичайної діяльності, коли (або у міру того, як) суб'єкт господарювання задовольняє зобов'язання щодо виконання, передаючи обіцяний товар або послугу (тобто актив) клієнтові. Актив передається, коли (або у міру того, як) клієнт отримує контроль над таким активом.

Визначення ціни операції. Щоб визначити ціну операції, суб'єкт господарювання має розглянути умови договору та свою звичну практику бізнесу. Ціна операції – це сума компенсації, яку суб'єкт господарювання очікує отримати право в обмін на передачу клієнтові обіцяних товарів або послуг за винятком сум, зібраних від імені третіх осіб (наприклад, деяких податків на продаж). Компенсація, обіцяна в договорі з клієнтом, може включати фіксовані суми, змінні суми або і ті й ті суми.

Визначення:

Договір (contract) Угода між двома або більше сторонами, яка породжує юридично обов'язкові права та обов'язки. Договірний актив (contract asset) Право суб'єкта господарювання на компенсацію в обмін на товари або послуги, які суб'єкт господарювання передав клієнтові, якщо таке право обумовлене не плином часу, а іншими чинниками (наприклад майбутніми результатами діяльності суб'єкта господарювання) Договірне зобов'язання (contract liability) Зобов'язання суб'єкта господарювання передати товари або послуги клієнтові, за які суб'єкт господарювання отримав компенсацію (або настав строк сплати такої суми) від клієнта. Клієнт (customer) Сторона, яка уклала з суб'єктом господарювання договір на отримання товарів або послуг, які є результатом звичайної діяльності суб'єкта господарювання, в обмін на компенсацію. Дохід (income) Збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі надходжень або покращення активів або зменшення зобов'язань, що веде до збільшення власного капіталу, окрім збільшення власного капіталу, пов'язаного з отриманням внесків від учасників власного капіталу. Зобов'язання щодо виконання (performance obligation) Обіцянка в договорі з клієнтом передати клієнтові або (а) товар чи послуги (або набір товарів чи послуг), які є відокремленими; або (б) серію відокремлених товарів або послуг, які є практично однаковими і які передаються клієнтові за однаковою схемою. Дохід від

звичайної діяльності (revenue) Дохід виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання. Окремо взята ціна продажу (товару або послуги) stand-alone selling price (of a good or service) Ціна, за якою суб'єкт господарювання продав би обіцяний товар або послуги клієнтові окремо. Ціна операції (для договору з клієнтом) transaction price (for a contract with a customer) Сума компенсації, на яку суб'єкт господарювання очікує мати право в обмін на передачу клієнтові товарів або послуг, за винятком сум, зібраних від

Витрати

На підприємстві використовується попередільний метод обліку в розрізі виробничих цехів (дільниць) за елементами витрат. Незавершене виробництво та готова продукція відображаються у фінансовій звітності за фактичною собівартістю. Для калькулювання фактичної собівартості продукції, що випускається в Підприємстві застосовується попередільний метод обліку витрат на виробництво.

Об'єктом калькулювання виступає переділ – сукупність технологічних операцій, у результаті яких отримують проміжний продукт (напівфабрикат), або закінчений готовий продукт.

Бухгалтерський облік витрат діяльності здійснювати за видами діяльності виходячи з їх функції з використанням рахунків класу 9 «Витрати діяльності». До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включати: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі витрати та постійні розподілені загальновиробничі витрати. Змінні загальновиробничі витрати розподіляти на кожний об'єкт витрат з використанням бази розподілу – від матеріальних витрат виходячи із фактичної потужності звітного періоду.

Постійні загальновиробничі витрати розподіляти на кожний об'єкт витрат з урахуванням бази розподілу – від матеріальних витрат, виходячи з нормальної потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включати до складу собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг).

При перерахунку доходів, витрат і коштів в іноземній валюті застосовувати офіційний курс, установлений НБУ. Витрати, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, уважати витратами того звітного періоду, у якому визнано доходи від реалізації таких товарів, робіт, послуг. Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції, є витратами звітного періоду. Фінансові витрати не капіталізувати, а визнавати витратами того періоду, у якому вони були здійснені. Для здійснення податкових розрахунків витрати визнавати відповідно до діючого податкового законодавства, зокрема Податкового кодексу України.

Незавершене виробництво та готова продукція відображаються у фінансовій звітності за фактичною собівартістю. Для калькулювання фактичної собівартості продукції, що випускається в Підприємстві застосовується попередільний метод обліку витрат на виробництво.

Об'єктом калькулювання виступає переділ – сукупність технологічних операцій, у результаті яких отримують проміжний продукт (напівфабрикат), або закінчений готовий продукт.

розподіляються на кожну одиницю виробництва на базі фактичного використання виробничих потужностей. Підприємства використовуює наступні статті калькуляції:

- а) основна технологічна сировина;
- б) допоміжна сировина і матеріали;
- в) технологічні енергоресурси;
- г) амортизація виробничих основних фондів і нематеріальних активів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом продукції;
- г) заробітна плата і нарахування на неї для основного технологічного персоналу;
- д) загальновиробничі витрати.

Визначення і склад прямих витрат у виробничій собівартості до них належать:

- прямі матеріальні витрати,
- прямі витрати на оплату праці,
- інші прямі витрати
- непрямі витрати- це загальновиробничі пов'язані з управлінням виробництва.

Витрати на переробку запасів охоплюють витрати, прямо пов'язані з одиницями виробництва, наприклад оплата праці виробничого персоналу. Вони також включають систематичний розподіл постійних та змінних виробничих накладних витрат, що виникають при переробці матеріалів у готову продукцію. Постійні виробничі накладні витрати – це ті непрямі витрати на виробництво, які залишаються порівняно незмінними незалежно від обсягу виробництва, такі як амортизація, утримання будівель і обладнання заводу, а також витрати на управління та адміністративні витрати

заводу. Змінні виробничі накладні витрати – це такі непрямі витрати на виробництво, які змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно обсягу виробництва, такі як витрати на допоміжні матеріали та непрямі витрати на оплату праці.

Розподіл постійних виробничих накладних витрат на витрати, пов'язані з переробкою, базується на нормальній потужності виробничого устаткування. Нормальна потужність – це очікуваний рівень виробництва, якого можна досягти в середньому протягом кількох періодів або сезонів за звичайних обставин, якщо взяти до уваги зменшення потужності, що виникає в результаті запланованого обслуговування виробництва. Можна використовувати фактичний рівень виробництва, коли він приблизно дорівнює нормальній потужності. Сума постійних накладних витрат, розподілених на кожну одиницю виробництва, не зростає внаслідок низького рівня виробництва або простоїв. Нерозподілені накладні витрати визнаються витратами того періоду, в якому вони понесені.

Обкладення податком на прибуток

Розрахунок витрат (доходів) з податку на прибуток здійснювати відповідно до вимог МСБО (IAS) 12 «Податки на прибуток» з визнанням відстрочених податкових активів та зобов'язань. Суми відстрочених податкових активів (зобов'язань) визначати один раз на рік за підсумками звітного року при складанні річної фінансової звітності з їх наступним відображенням у відповідних звітних формах. У проміжній фінансовій звітності наводити суми відстрочених податкових активів (зобов'язань), розрахованих станом на 31 грудня попереднього звітного року. Витрати (доходи) з податку на прибуток відображати у Звіті про фінансові результати так: у проміжній звітності – суму поточного податку на прибуток; у річній – податок на прибуток, обчислений згідно з вимогами МСФЗ.

Розкриття інформації в розрізі звітних сегментів

Інформацію про сегменти діяльності для її розкриття в повному комплекті фінансової звітності формувати відповідно до МСФЗ (IFRS) 8 «Операційні сегменти» в розрізі операційного сегмента «Виробництво», який є пріоритетним.

Події, що відбулися після звітної дати

Керівництво підприємства визначає порядок, дату підписання фінансової звітності та осіб уповноважених підписувати звітність.

При складанні фінансової звітності підприємства враховує події, що відбулися після звітної дати та відображає їх у фінансовій звітності відповідно до МСБО 10.

Функціональна валюта та валюта звітності

Валютою звітності, яка використовується для подання фінансової звітності, вважати національну валюту України – гривня.

4. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

За рік, що закінчився 31 грудня, чистий дохід включав:

	<u>2020 р.</u>	<u>2021 р.</u>
Добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю	48352	66161
	<u>48352</u>	<u>66161</u>

5. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)

За рік, що закінчився 31 грудня, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) включала:

2020 р. 2021 р.

Сировина та витратні матеріали	<u>13089</u>	<u>18288</u>
Витрати на персонал та нарахування на витрати	5531	6807
Знос та амортизація	924	1025
Інші витрати	<u>11782</u>	<u>14748</u>
	<u>31326</u>	<u>40868</u>

6. Адміністративні витрати

За рік, що закінчився 31 грудня, адміністративні витрати включали:

	<u>2020 р.</u>	<u>2021 р.</u>
Витрати на персонал та відповідні нарахування	8398	10057
Витрати на банківські послуги, страхування та інші професійні послуги	72	91
Сировина та витратні матеріали	79	96
Знос та амортизація	1155	804
Інші витрати	<u>4085</u>	<u>6347</u>
	<u>13789</u>	<u>17395</u>

7. Інші операційні витрати

За рік, що закінчився 31 грудня, інші операційні витрати включали:

	<u>2020 р.</u>	<u>2021 р.</u>
Витрати на персонал та відповідні нарахування	-	-
Знос та амортизація	-	-
Інші операційні витрати	<u>17370</u>	<u>96</u>
	<u>17370</u>	<u>96</u>

Інші операційні доходи

За рік, що закінчився 31 грудня, інші операційні доходи включали:

	<u>2020 р.</u>	<u>2021 р.</u>
Дохід від розформування резерву дебіторської заборгованості, відновлення дебіторської заборгованості та інших активів		
Штрафи отримані		
Дохід від оренди		
Дохід від продажу запасів		
Сторнування резерву під зменшення корисності запасів		
Дохід від безкоштовно отриманих основних засобів		
Дохід від продажу основних засобів		
Інші операційні доходи	2224	3637
	<u> </u>	<u> </u>

8. Податок на прибуток від звичайної діяльності . Податок на прибуток від звичайної діяльності

За рік, що закінчився, податок на прибуток від звичайної діяльності включав:

	<u>2020 р.</u>	<u>2021 р.</u>
Витрати з поточного податку на прибуток		
Відстрочений податок на прибуток	1262	1138
Всього витрат з податку на прибуток	<u> </u>	<u> </u>
	<u>1262</u>	<u>1138</u>

9. Відстрочені податкові активи та зобов'язання

Станом на 31 грудня 2020 та 2021 рр.
відстрочений податок на прибуток не
виникав.

10. Основні засоби та незавершені капітальні інвестиції

Зміни у балансовій вартості основних засобів та незавершених капітальних інвестицій протягом 2020-2021 років були такими:

	<i>Земля, будівлі споруди</i>	<i>Машини та обладнання</i>	<i>Транспортні засоби</i>	<i>Інші</i>	<i>Всього</i>
Первісна вартість:					
На 1 січня 2020 року	3368	20949	7662		31979
Надходження	33	27	173		
Переведення					
Вибуття		15			
На 31 грудня 2020 року	3401	20961	7835		32197
Надходження		3205			
Переведення					
Вибуття					
На 31 грудня 2021 року	3401	24166	7835		35402
Знос та знецінення:					
На 1 січня 2020 року	2072	18649	6137		26858
Амортизація за рік	224	1129	703		
Вибуття		15			
На 31 грудня 2020 року	2296	19763	6840		28899
Амортизація за рік	224	1080	515		1819
Вибуття					
На 31 грудня 2021 року	2520	20843	7355		30718
Чиста балансова вартість:					
На 1 січня 2020 року	1296	2300	1525		5121
На 31 грудня 2020 року	1105	1198	995		3298
На 31 грудня 2021 року	881	3323	480		4684

11. Виробничі запаси

Станом на 31 грудня 2020 та 2021 рр. виробничі запаси включали:

Запаси	31 грудня 2020 року	31 грудня 2021 року
Сировина і матеріали	3	225
Паливо	29	129
Тара і тарні матеріали		
Будівельні матеріали		
Запасні частини		
Малоцінні та швидкозношувані предмети	18	18
Незавершене виробництво		
Готова продукція	110	95
Товари	3410	3297
Всього	3570	3764

12. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги

Станом на 31 грудня 2020 та 2021 р.р. дебіторська заборгованість включала:

	<u>31 грудня 2020 р.</u>	<u>31 грудня 2021 р.</u>
Дебіторська заборгованість за надані послуги	3150	3138
Інша дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	400	400
	<u>3550</u>	<u>3538</u>

В середньому, контрактний термін погашення дебіторської заборгованості складає 60 днів.

Дебіторська заборгованість за виданими авансами

Станом на 31 грудня дебіторська заборгованість за виданими авансами включала:

	<u>31 грудня 2020 р.</u>	<u>31 грудня 2021 р.</u>	_____
Авансові платежі за послуги			
Авансові платежі за товари та послуги			
	_____	_____	_____
	=====	=====	=====

13. Грошові кошти та їх еквіваленти

Станом на 31 грудня грошові кошти та їх еквіваленти включали:

	<u>31 грудня 2020 р.</u>	<u>31 грудня 2021 р.</u>
Грошові кошти на банківських рахунках у гривні	408	1677
Депозити		
	<u>408</u>	<u>1677</u>

14. Власний капітал

Зареєстрований статутний капітал 24 000 000,00 грн.

Сума неоплаченого капіталу 0,00 грн.

15. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги

Станом на 31 грудня кредиторська заборгованість включала:

	<u>31 грудня 2020 р.</u>	<u>31 грудня 2021р.</u>
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	47978	41794
	<u> </u>	<u> </u>

В середньому, контрактний термін погашення кредиторської заборгованості складає 90 днів.

16. Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці

Станом на 31 грудня поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці включали:

	<u>31 грудня 2020 р.</u>	<u>31 грудня 2021 р.</u>	<u> </u>
Нарахування за невикористані відпустки	318	747	
Заборгованість по заробітній платні	1343	968	
	<u>1661</u>	<u>1715</u>	<u> </u>

17. Операції з пов'язаними сторонами

Пов'язані сторони Товариства включають:

Учасники: Кулачек Юрій Миколайович (директор) , Сорочинський Олександр Миколайович. ПП «Давидівський гранкар'єр»

1 ПП «Давидівський гранкар'єр»	Договор №15/05-19 від 16.05.19	придбання або продаж готової продукції (товарів, робіт, послуг)	405 000,00				
ПП «Давидівський гранкар'єр»	Договор 08/01 (08.01.08)	орендні операції	4 700,00			Дт	19 380,87
ПП «Давидівський гранкар'єр»	Договор 10/11 (01.10.11)	орендні операції	4 100,00			Дт	151 400,00
ПП «Давидівський гранкар'єр»	Договор 10/10 (01.10.11)	орендні операції	41 000,00			Дт	100 233,04
ПП «Давидівський гранкар'єр»	Договор 07/04 (23.07.12)	придбання або продаж готової продукції (товарів, робіт, послуг)	5 000,00			Дт	625 043,47
ПП «Давидівський гранкар'єр»	Договор 06/07 (03.06.13)	орендні операції	3 500,00			Дт	1 113 760,70
ПП «Давидівський гранкар'єр»	Договор 01/09-О (01.09.14)	орендні операції	5 000,00			Дт	424 076,85
ПП «Давидівський гранкар'єр»	Договор 01/11-О (01.11.14)	орендні операції	34 000,00				
ПП «Давидівський гранкар'єр»	Договор 31/12-12 (31.12.12)	придбання або продаж готової продукції (товарів, робіт, послуг)	100 000,00			Дт	3 841 539,46
ПП «Давидівський гранкар'єр»	Договор 02/06-16 (02.06.16)	орендні операції	1500,00			Кт	1500,00

Компенсації провідному управлінському персоналу в розрізі виплат:

Посада	П.І.Б.	Вид компенсації	Сума нарахованої компенсації	Обсяг таких операцій в загальному обсягу	Сума заборгованості на кінець року
Директор	Кулачек Ю.М.	Заробітна плата	1567936,91 грн.	24,06%	-
Заступник директора	Сорочинський О.М	Заробітна плата	1567646,27 грн.	24,06%	-

Залишки за операціями з пов'язаними сторонами, які є індивідуально суттєвими, були такими (без урахування резерву сумнівних боргів):

	<u>31 грудня</u> <u>2020 р.</u>	<u>31 грудня</u> <u>2021 р.</u>
Оборотні активи		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		
Інша поточна дебіторська заборгованість	6473	6 275
Поточні зобов'язання		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги		
Інші поточні зобов'язання	1022	1016
Довгострокові зобов'язання		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання		

Умови операцій з пов'язаними сторонами

Залишки за операціями на кінець року є незабезпеченими, безпроцентними, та погашаються грошовими коштами.

За дебіторською або кредиторською заборгованістю пов'язаних сторін не було надано або отримано жодних гарантій. Станом на 31 грудня 2021 року Товариство відобразило в обліку резерв сумнівних боргів дебіторської заборгованості пов'язаних сторін в сумі 17097 тис. грн.. (1 січня 2021 р.: 17294 тис. грн.).

Винагорода ключового управлінського персоналу

Товариства Винагорода, виплачена ключовому управлінському персоналу в кількості 2 осіб за рік, що закінчився 31 грудня 2021 р., склала 3135 тис. грн., і включена в адміністративні витрати.

Товариство не застосовує винагород у формі опціонів на придбання акцій для керівників та не має зобов'язань з пенсійного забезпечення перед колишніми або теперішніми.

19. Договірні та умовні зобов'язання

Загальні умови функціонування

Незважаючи на те, що українська економіка вважається ринковою, вона продовжує демонструвати певні ознаки, які більш властиві економіці, що розвивається. Такі ознаки включають, але не обмежуються низькою ліквідністю на ринку капіталу, високим рівнем інфляції та наявністю валютного контролю, що не дозволяє національній валюті бути ліквідним засобом платежу за межами України. Стабільність економіки України залежатиме від політики та дій уряду, спрямованих на реформування адміністративної та правової систем, а також економіки. Як наслідок, операціям в Україні властиві ризики, не типові для країн із розвинутою економікою.

На українську економіку впливають ринкові коливання й зниження темпів економічного розвитку у світовій економіці. Світова фінансова криза призвела до зниження валового внутрішнього продукту, нестабільності на ринках капіталу, суттєвого погіршення ліквідності в банківському секторі та ускладнення умов кредитування в Україні. Незважаючи на стабілізаційні заходи, що вживаються Урядом України з метою підтримки банківського сектору та забезпечення ліквідності українських банків і компаній, існує невизначеність щодо можливості доступу до джерел капіталу, а також вартості капіталу для Товариства та його контрагентів, що може вплинути на фінансовий стан, результати діяльності та економічні перспективи Товариства.

Керівництво вважає, що воно вживає усіх необхідних заходів для підтримки економічної стабільності Товариства в умовах, що склалися. Однак подальше погіршення ситуації у зазначених вище галузях може мати негативний вплив на результати та фінансовий стан Товариства. Наразі неможливо визначити, яким саме може бути цей вплив.

Податкові ризики

Операції Товариства та її фінансовий стан надалі зазнаватимуть впливу регуляторних змін в Україні, в тому числі впровадження існуючих і майбутніх правових і податкових нормативних актів.

Товариство виступає стороною кількох судових розглядів з податковими органами.

Юридичні аспекти

У ході звичайної господарської діяльності Товариство є об'єктом судових позовів і претензій. Коли ризик вибуття ресурсів, пов'язаний із такими судовими позовами і претензіями, вважався імовірним та сума такого вибуття могла бути достовірно оцінена, Товариство відповідним чином включила такі вибуття до звіту про фінансові результати. Якщо керівництво Товариства оцінює ризик вибуття ресурсів як імовірний або сума такого вибуття не може бути достовірно оцінена, товариство не створює резерву під умовні зобов'язання. Такі умовні зобов'язання відображаються у цій фінансовій звітності. Ці умовні зобов'язання можуть реалізуватись у майбутньому, якщо вибуття ресурсів стане можливим.

Питання охорони навколишнього середовища

Звичайна господарська діяльність Товариства може завдавати шкоди навколишньому середовищу. Нормативні положення щодо охорони навколишнього середовища в Україні змінюються та постійно переглядаються. По мірі визначення зобов'язань вони негайно визнаються. Потенційні зобов'язання, що можуть виникнути в результаті суворішого застосування існуючих нормативно-правових актів, позовів громадян або змін у законодавстві чи нормативно-правових актах, наразі неможливо оцінити. Керівництво вважає, що за існуючих умов застосування законодавства не існує суттєвих зобов'язань щодо завдання шкоди навколишньому середовищу, які мають бути нараховані у фінансовій звітності.

Страховання

Станом на 31 грудня 2020-2021 рр. Товариством укладено договір на обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

20. Управління фінансовими ризиками: цілі та політика

Основні фінансові інструменти Товариства включають дебіторську та кредиторську заборгованість, процентні кредити та позики, грошові кошти та їх еквіваленти. Основна ціль цих фінансових інструментів – забезпечити фінансування діяльності Товариства. Товариство має різні інші фінансові активи і зобов'язання, такі як інша дебіторська та інша кредиторська заборгованість, що виникають безпосередньо у ході операційно-господарської діяльності Товариства.

Основні ризики, притаманні фінансовим інструментам Товариства - ризик ліквідності, кредитний ризик та процентний ризик. Підходи до управління кожним із цих ризиків представлені нижче. Товариство зазнає валютного ризику.

Ризик ліквідності

Задачею Товариства є підтримання безперервності та гнучкості фінансування шляхом використання умов кредитування, що надаються постачальниками, а також залучення процентних позик. Товариство аналізує свої активи та зобов'язання за їх строками погашення та планує свою ліквідність залежно від очікуваних строків виконання зобов'язань за відповідними інструментами.

Кредитний ризик

Фінансові інструменти, що потенційно створюють значний кредитний ризик, переважно включають дебіторську заборгованість, авансові платежі та грошові кошти та їх еквіваленти.

Дебіторська заборгованість представлена за вирахуванням резерву сумнівних боргів. Товариство не вимагає застави за фінансовими активами. Керівництво розробило кредитну політику, й потенційні кредитні ризики постійно відслідковуються. Кредитний ризик Товариства відслідковується й аналізується в кожному конкретному випадку, і керівництво Товариства вважає, що кредитний ризик адекватно відображений у резервах сумнівних боргів.

Кредитний ризик, притаманний іншим фінансовим активам Товариства, які включають грошові кошти та їх еквіваленти, здебільшого виникає внаслідок неспроможності контрагента розрахуватися за своїми зобов'язаннями перед Товариством. Сума максимального розміру ризику в таких випадках дорівнює балансовій вартості відповідних фінансових інструментів.

Станом на 31 грудня 2021 року 100% грошових коштів та їх еквівалентів Товариства сконцентровано в 4-х фінансових установах.

Управління ризиком недостатності капіталу

Завданням Товариства при управлінні капіталом є забезпечення здатності Товариства продовжувати функціонувати на безперервній основі з метою одержання прибутку для акціонерів і вигод для інших зацікавлених осіб, а також забезпечити фінансування поточних операційних потреб, капітальних вкладень та стратегії розвитку Товариства.

Керівництво постійно контролює структуру капіталу Товариства й може коригувати свою політику й цілі управління капіталом з урахуванням змін в операційному середовищі, тенденціях ринку або стратегії розвитку. Протягом років, що закінчилися 31 грудня 2020 та 2021 рр., цілі, політика та процедури Товариства не зазнали змін.

Товариство контролює капітал, застосовуючи коефіцієнт платоспроможності, що являє собою чисту заборгованість, поділену на власний капітал плюс чиста заборгованість. Компанія включає до складу чистої заборгованості інші довгострокові зобов'язання, включаючи поточну частину, кредиторську заборгованість, поточні зобов'язання з одержаних авансів та інші поточні зобов'язання за вирахуванням грошових коштів та їх еквівалентів. Однак через збитки минулих років у Товариства виникло від'ємне сальдо по розділу «Власний капітал». Товариство планує проводити дії із зменшення даного ризику.

	<u>31 грудня</u> <u>2020 р.</u>	<u>31 грудня</u> <u>2021 р.</u>
Інші довгострокові зобов'язання, включаючи поточну частину	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	-	-
Поточні зобов'язання з одержаних авансів	-	-
Інші поточні зобов'язання		
Мінус: грошові кошти та їх еквіваленти		
+Чиста заборгованість	<u>51579</u>	<u>45087</u>
Всього власний капітал	<u>-40077</u>	<u>-29776</u>
Капітал і чиста заборгованість	<u>11502</u>	<u>15308</u>

21. Справедлива вартість фінансових інструментів

Розрахункова справедлива вартість фінансових інструментів визначається з урахуванням різної ринкової інформації та відповідних методик оцінки. Однак для проведення такої оцінки необхідно обґрунтоване судження при тлумаченні ринкової інформації. Відповідно, такі оцінки не завжди виражають суми, які Товариство може отримати в існуючій ринковій ситуації.

Балансова вартість грошових коштів та їх еквівалентів, торгової та іншої дебіторської та кредиторської заборгованості майже дорівнює їх справедливій вартості у зв'язку з короткостроковістю погашення цих інструментів.

Процентні позики мають фіксовані процентні ставки, що відображають поточні умови для аналогічної заборгованості. Балансова вартість цих боргових зобов'язань приблизно дорівнює їх справедливій вартості.

Ієрархія джерел оцінки справедливої вартості

Товариство використовує таку ієрархію для визначення справедливої вартості фінансових інструментів і розкриття інформації про неї в розрізі моделей оцінки:

1-й рівень: котирування (нескориговані) на активних ринках для ідентичних активів чи зобов'язань;

2-й рівень: інші методи, дані в основі яких, що мають значний вплив на відображувану справедливу вартість, є спостережуваними на ринку, прямо чи опосередковано.

3-й рівень: методи, дані в основі яких, що мають значний вплив на відображувану справедливу вартість, не є спостережуваними на ринку.

Станом на 31 грудня 2021 та 2020 рр. Товариство не мало фінансових інструментів, оцінюваних за справедливою вартістю, за виключення грошових коштів та їхніх еквівалентів.

Управління капіталом

Товариство здійснює управління капіталом з метою досягнення наступних цілей:

- зберегти спроможність Товариства продовжувати свою діяльність так, щоб воно і надалі забезпечувало дохід для учасників Товариства та виплати іншим зацікавленим сторонам;
- забезпечити належний прибуток учасникам Товариства завдяки встановленню цін на послуги Товариства, що відповідають рівню ризику.

Керівництво Товариства здійснює огляд структури капіталу на щорічній основі. При цьому керівництво аналізує вартість капіталу та притаманні його складовим ризики. На основі отриманих висновків Товариство здійснює регулювання капіталу шляхом залучення додаткового капіталу або фінансування, а також виплати дивідендів та погашення існуючих позик. Однак через збитки минулих років у Товариства виникло від'ємне сальдо по розділу «Власний капітал». Товариство планує проводити дії із зменшення даного ризику.

Події після дати балансу

Звертаємо Вашу увагу на те, що після дати балансу, Товариство здійснює свою діяльність в умовах повномасштабного наземного, морського та повітряного вторгнення в Україну, спрямоване як на українські військові об'єкти так і на населені пункти по всій країні. Вторгнення є частиною російсько-української війни, розв'язаної Росією у 2014 році. В засобах масової інформації та юридичних документах російське вторгнення в Україну 2022 року розглядається як агресивна війна Росії проти України. У свою чергу, український уряд запроваджує ряд законодавчих актів, серед яких Указ Президента України №133/2022 від 14 березня 2022 року, яким прийнято рішення продовжити строк дії воєнного стану в Україні до 26 квітня 2022 року, та Указ Президента України №69/2022 від 24 лютого 2022 року про загальну мобілізацію. Зазначені події значно обмежують та ускладнюють функціонування підприємств в Україні..

Багато країн та Міжнародний валютний фонд надають значну військову та макрофінансову підтримку українському уряду, що дозволяє підтримувати курс української гривні до іноземної валюти та успіх військових дій українських військ.

Тим не менш, остаточний результат цих подій на даний момент не може бути визначений, і відповідні коригування фінансової звітності внаслідок цих невизначеностей можуть бути зроблені в наступному звітному періоді, коли події фактично відбулися. На даний момент Компанія розглядає наскільки суттєво подія впливає на балансову вартість активів, зобов'язань та її бізнес.

Ці події можуть поставити під значний сумнів здатність Компанії продовжувати свою діяльність у майбутньому і значно залежатимуть від подальшого розвитку ситуації.

Кулачек Ю.М.